

Рік без Ніли Йосипівни Волошиної...

Ольга Куцевол,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри методики

філологічних дисциплін

Вінницького державного педагогічного

університету імені Михайла Коцюбинського

Як, напевне, багато інших людей — учених-методистів, викладачів ВНЗ, учителів, аспірантів, я ще й досі не можу прийняти й осмислити реальність відходу за життєву межу цієї людини. Не можу змиритися з несподіваною, важкою й непоправною втратою для всіх нас і для методичної науки.

Ніла Йосипівна пішла від нас на злеті... У рік свого ювілею, радість якого вона так і не встигла розділити в широкому колі учнів, колег та поцінувачів свого методичного таланту... Її 70-ліття припадало на післяноворіччя — 2 січня 2010 р. Напевне не помилюся, коли скажу, що методисти з усіх куточків України готові були зібратися в Києві, аби привітати члена-кореспондента, професора, доктора педагогічних наук, головного наукового співробітника Інституту педагогіки НАПН України Н.Й. Волошиної.

Але Ніла Йосипівна, котра нещодавно втратила неньку, як любляча донька, навіть не припускала думки святкувати своє високоліття, аж поки не мине рік трауру по матері. На всі аргументи колег, друзів, учнів, котрі переконували, що, мовляв, не годиться переносити пошанованому Вчителю, керівнику багатьох докторських і кандидатських дисертацій заслужені слова вдячності саме в її день народження, мудра Ніла Йосипівна відповідала: "Не поспішайте... Ще встигнете..."

Не встигли... За якоюсь гіркою й жорстокою іронією долі час, коли планувались ювілейні урочистості, став часом прощання з незабутньою Нілою Йосипівною.

За рік, який ми прожили за її відсутності, я часто подумки зверталася до професора Н.Й. Волошиної, звіряючи з нею — чи не найбільшим авторитетом сучасної методики української літератури — правильність власних та чужих концептуальних позицій і міркувань. Ще частіше апелювала до її багатющого педагогічного досвіду наукового керівника, прозорливого наставника, котрий став конструктором злетів цілої когорти вчених-методистів України. У своїй роботі з аспірантами й магістрантами я згадувала поради, які давала Ніла Йосипівна молодим дослідникам, як розробляла переможні стратегії їхніх дисертацій.

Але найчастотнішим було використання високогуманного досвіду професора Н.Й. Волошиної як людини, котра мала чимало чеснот, що були й залишаються прикладом для нас, продовжувачів її справи. Толерантність, сердечність, готовність прийти на допомогу, дати пораду на дослідницькій ниві й розраду в сумнівах, коли, здається, зайшов у глухий кут; уміння вселити віру у власні сили й готовність не зупинятися в

постійному пошуку. Ось далеко не повний перелік рис, притаманних цій людині. Вона володіла даром помічати методичні родзинки в досвіді викладачів ВНЗ та вчителів і, що головне, — підтримувати, роздмухувати вогник креативності, тактовно підказуючи, даруючи іншим свої ідеї, підсилюючи віру у власну спроможність. Доказ — чотири доктори й 39 кандидатів наук! Це ціла методична школа!

А скількох докторів і кандидатів професор Н.Й. Волошина благословила як науковий опонент на захисті дисертацій! Скільки підручників, посібників прорецензувала за своє трудове життя!

Дякую долі, яка подарувала мені таку важливу зустріч на моєму науковому шляху й пишаюся, що Ніла Йосипівна була опонентом моєї докторської дисертації, рецензентом монографії та посібників для вищих і середніх навчальних закладів.

Ми спілкувалися не так часто, як хотілося б... У більшості випадків — в офіційній обстановці роботи спеціалізованої вченої ради в Інституті педагогіки НАПН України, де Ніла Йосипівна була заступником голови; на всеукраїнських науково-практичних конференціях та конкурсах, різноманітних нарадах і семінарах. Проте було враження повної присутності Ніли Йосипівни у твоєму житті. Певне, через те що вона при зустрічах завжди цікавилися й ніби благословляла тебе на серйозні кроки й вихід на нові орбіти в науковій діяльності. А може, тому що впродовж багатьох років щомісяця всі методисти й учителі України, у тому числі і я, отримували редагований нею часопис "Українська література в загальноосвітній школі" і звіряли за цим своєрідним компасом правильність своїх методичних рішень?

Читаючи лекції з методики навчання української літератури в педагогічному університеті, я орієнтую майбутніх учителів-словесників незалежної України на досягнення її законів — від альфи до омеги — за "Науковими основами методики літератури" — посібником для студентів ВНЗ, підготованим колективом під орудою професора Н.Й. Волошиної. Діти середніх шкіл упродовж багатьох років вивчають красне українське письменство за підручниками, створеними нею в співавторстві з О.М. Бандурою.

На моєму робочому столі чимало праць професора Н.Й. Волошиної, до яких я звертаюся при підготовці університетських лекцій, організації педагогічної практики студентів, рецензуванні дисертаційних робіт. Деякі з них — особливо дорогі, бо мають дарчі написи авторки. На останній книзі, подарованій Нілою Йосипівною за півроку до її відходу за життєвий круг, —

такі слова: "Дорогій Ользі Миколаївні на незабудь про наші добрі, щирі стосунки і співпрацю. Ніла Волошина. 23.11.2009 р."

Сьогодні я сприймаю ці слова якось по-особливо-му: у дзеркалі часу ніби бачу незабутню світлу посмішку, якою високошанований метр української методики супроводжувала вручення книги; ніби чую її мелодійний голос з побажаннями: "Не зупиняйтеся після захисту докторської дисертації, пишіть, надсилайте матеріали до нашого журналу. Подумайте про можливість проведення спільного наукового семінару науковців відділу літературної освіти та викладачів Вашого університету — я обов'язково виступлю..." У Ніли Йосипівни був обшир задумів: вона ніби накреслювала план роботи для себе та й іншим не давала засиджуватися, спочиваючи на досягнутому.

Пригадую нашу останню поїздку на Третій Довженківській читання в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка. На другий день конференції, 25 вересня 2009 р., оргкомітет запланував екскурсію на малу батьківщину письменника з відвіданням Сосницького літературно-меморіального музею митця. Численну делегацію вчених очолювала Ніла Йосипівна. І хоч вона, за власним зізнанням, не вперше завітала до цього осередку пам'яті великого сина зачарованої Десни й була добре знайома з музейними експозиціями, розмовляла з директором музею Любов'ю Миколаївною Наконечною та іншими його берегинями як з добрими знайомими, та все ж слухала розповіді екскурсовода уважно, проникливо, ніби вперше.

Слово вдячності, виголошене Нілою Йосипівною від усієї делегації, було таким високоінтелектуальним і водночас чуттєвим та образним, що, здавалося, не тільки учасники наукового форуму, а й працівники музею, котрі, здавалося б, знають про свого геніального патрона геть усе, якось по-новому поглянули довкола. І на город, де у вересневому багрянці пишались квіти й овочі, які "проізросли", нібито посаджені ще Довженковою матір'ю; і на стареньку хату, звідки вирушив у життєву дорогу її юний Сашко та великий син України; і на нього самого, що ніби застиг у бронзовій скульптурі перед далекою й невідомою мандрівкою.

На очах Ніли Йосипівни були сльози... Та й у всіх присутніх — і дорослих, і дітей (учнів місцевої школи) — перехопило подих від відчуття моменту власної причетності, хай і дуже короткої, до життя Великого Українця. Думаю, ця глибока й сердечна промова стала наочним уроком для нас усіх, прикладом любові до рідного слова, красного письменства й материнської землі. Це була методика Н.Й. Волошиної в дії, у взаємодії з людськими серцями — те, що не стирається невблаганним часом, не вицвітає під ураганними вітровіями історії.

Рік без Ніли Йосипівни Волошиної... Фізично — це так, ментально — ні!

Бо поряд з нами її думки, книги, учні, однодумці, продовжувачі методичних ідей, котрі стали справою її життя — незабутнього, наповненого працею, гідного наслідування.